

Вступ

В рамках проєкту Free Ac ми активно працюємо! Від нашого останнього оновлення ми досягли значного прогресу у вивченні досвіду переміщених українських науковців та аналізі впливу російського вторгнення на академічну свободу. У цій розсилці ми ділимося результатами новітніх досліджень, успішно проведеними заходами та майбутніми активностями, спрямованими на зміцнення зв'язків між українськими інституціями та міжнародною академічною спільнотою.

Наше комплексне базове дослідження проливає світло на реальність, у якій опинилися переміщені українські науковці. А наша динамічна та насичена Літня школа в Познані об'єднала науковців і студентів з усієї Європи, демонструючи водночас серйозність викликів і вражаючу стійкість української академічної спільноти. Рухаючись уперед, ми зосереджуємось на створенні сталих систем підтримки та забезпеченні того, щоб голоси українських науковців і надалі були почуті й високо цінувалися на глобальному рівні.

Комплексне дослідження: умови, потреби та виклики переміщених представників академічної спільноти українських закладів вищої освіти

Що відбувається, коли тисячі українських викладачів, дослідників та студентів вимушено залишають свої домівки через війну?

Дане комплексне дослідження виявляє реальні життєві обставини переміщених представників академічної спільноти з трьох українських університетів-партнерів: Міжнародного гуманітарного університету (Одеса), Сумського державного університету та Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Дослідження демонструє як людський, так і інституційний вимір втрат, спричинених війною: перервані академічні кар'єри, нестабільні трудові контракти, втрата можливостей для наукових досліджень, мовні бар'єри, юридична невизначеність за кордоном та ризик довготривалої втрати наукового потенціалу. Попри ці виклики, студія підкреслює вражаючу стійкість академічної спільноти. Багато переміщених викладачів і студентів продовжують викладати, навчатися та публікуватися – часто в дуже нестабільних умовах.

Хоча плани та наміри різняться, значна частина респондентів висловлює сильну мотивацію повернутися та долучитися до відбудови українського академічного середовища, щойно з'являться належні умови безпеки.

У дослідженні також запропоновано рекомендації, засновані на доказах щодо реінтеграції, академічної підтримки та збереження зв'язків з українськими інституціями. Все це було презентовано під час Літньої школи FreeAc у червні 2025 року й наразі доступне онлайн.

[Посилання на дослідження
англійською мовою](#)

[Посилання на дослідження
українською мовою](#)

Приклади найкращих практик: інтеграція переміщених українських науковців у сектор вищої освіти

Кейс-стаді з Австрії, Греції, Італії та Польщі

Що ми можемо дізнатися з досвіду європейських країн щодо підтримки переміщених українських науковців від початку повномасштабної війни? Наше порівняльне дослідження досвіду Австрії, Греції, Італії та Польщі демонструє як значні успіхи, так і ключові виклики у реагуванні на кризу, спричинену російським вторгненням.

У ході збірка даних із закритих та відкритих джерел ми можемо продемонструвати реальні приклади того, як академічні інституції та національні органи влади надавали підтримку через стипендіальні програми, пришвидшене визнання кваліфікацій, гнучкі процедури вступу, мовні курси, менторські програми та спеціалізовані студентські сервіси.

Досвід, отриманий з заходів, проведених даними чотирма країнами ЄС, наголошує на критичній потребі перейти від реактивної підтримки до сталої, структурованої співпраці — і, таким чином, забезпечити, щоб академічний потенціал України не лише зберігався, а й активно розвивався навіть у воєнний час.

[Посилання на результати кабінетного дослідження англійською мовою](#)

[Посилання на кабінетне дослідження українською мовою](#)

Цикл лекцій “Ukrainian Voices” («голоси України»)

Як академічні голоси можуть зберігатися й надихати у час війни? Цикл лекцій Ukrainian Voices: Academic Freedom in a Changing World об’єднує українських науковців, які діляться своїми дослідженнями та міркуваннями про спротив, відновлення та роль науки у воєнний час. Серія лекцій організована Університетом Граца та Університетом Адама Міцкевича в Познані, триватиме до травня 2026 року та включає 12 онлайн-лекцій, що охоплюють різні дисципліни.

Мета ініціативи — посилити українські академічні голоси, сприяти міжнародному діалогу та забезпечити, щоб Україна залишалася видимою і цінованою в академічному просторі Європи.

Нещодавні лекції:

- Перша лекція під назвою «Громадська активність у воєнний час: гендерна перспектива на роль технологій в активізмі» відбулася в Університеті Граца 2 червня 2025 року. Спікерка д-р Ольга Матвеева (Центр міжнародних гендерних студій Марі Ягода, Рурський університет Бохума / Національний технічний університет «Дніпровська політехніка») зосередила увагу на процесах демократичної трансформації у Східній Європі крізь призму гендерного питання, зокрема на колаборації врядування та громадськості.
- Друга лекція — «Проблеми та шляхи забезпечення сталого розвитку аудиторських послуг в умовах воєнного стану: досвід України» — була

прочитана проф. Оленою Антонюк (кафедра обліку і аудиту, Національного університету водного господарства та природокористування) та відбулася в Університеті Адама Міцкевича в Познані 18 червня 2025 року.

- Третя лекція, «Потьомкінське село російської науки: кейс редакційних колегій», пройшла в межах Літньої школи в Познанському університеті. Її представила д-р Інна Макаренко (Гельсінський університет / Сумський державний університет) 24 червня 2025 року. Дослідниця продемонструвала, що багато «міжнародних» членів редакційних колегій російських журналів не знали про свою участь, були неактивними, на пенсії або навіть померлими.
- Четверта лекція, «Сторітелінг про академічну свободу у воєнний час: медіааналіз України», також була частиною Літньої школи в Познанському університеті і прозвучала 25 червня 2025 року. Спікер — д-р Петро Катеринеч (Київський національний університет імені Тараса Шевченка) проаналізував, як українські медіа висвітлюють питання академічної свободи, підкресливши теми стійкості, утисків та міжнародної солідарності у воєнних умовах.

[Посилання на веб-сторінку та записи](#)

Серія воркшопів для подолання прогалів в українських університетах

У відповідь на виклики, спричинені російською агресією проти системи вищої освіти України, всі партнери проєкту спільно визначили ключові напрями, у яких студенти, науково-педагогічні працівники та адміністративний персонал університетів потребують цільового навчання. У результаті, проєкт FreeAc започаткував комплексну серію воркшопів, спрямовану на формування довгострокового академічного потенціалу.

З травня 2025 року по листопад 2026 року заплановано проведення воркшопів за участю міжнародних експертів на важливі теми, зокрема: використання штучного інтелекту у викладанні у закладах вищої освіти, академічне письмо для студентів, застосування ШІ в академічному письмі, викладання з використанням сучасних технологій, мова ненависті та онлайн-пропаганда, психологічна підтримка, гендерно чутлива дидактика вищої освіти, реінтеграція ветеранів у ЗВО, пошук можливостей фінансування та підготовка проєктних заявок. Ці воркшопи відкриті для учасників з усіх трьох українських університетів-партнерів і спрямовані на посилення навичок та стійкості у всіх залучених інституціях.

Нещодавні воркшопи:

- 6 травня 2025 року Грацький університет успішно провів онлайн-вебінар під назвою «Викладання з використанням технологій у вищій освіті». Метою заходу було надати викладачам інструменти та рекомендації щодо стратегічної інтеграції сучасних технологій для підвищення ефективності навчального процесу та залучення студентів. Вебінар зібрав понад 70 учасників із трьох українських університетів-партнерів проєкту FreeAc: Сумського державного університету, Міжнародного гуманітарного університету (Одеса) та Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
- 12 травня 2025 року Грацький університет організував інтерактивний онлайн-воркшоп «Академічне письмо англійською мовою», розроблений спеціально для 30 студентів із тих самих українських університетів-партнерів. Метою воркшопу було вдосконалення навичок академічного письма та посилення здатності студентів ефективно презентувати результати власних досліджень.

[Детальніше читайте на сторінці новин Free Ac.](#)

Літня школа FreeAc: Познань, червень 2025

З 23 по 27 червня 2025 року Університет імені Адама Міцкевича (AMU) у Познані провів міжнародну Літню школу, присвячену темі академічної свободи в умовах війни. Захід об'єднав студентів, викладачів і дослідників з України, Австрії, Польщі, Італії, Греції та Німеччини для обговорення складних викликів, з якими стикається академічна свобода під час збройних конфліктів.

Літня школа стала унікальною платформою для академічного діалогу, де були представлені різноманітні правові, політичні, етичні та інституційні підходи до захисту академічної свободи у воєнний час. Інтерактивна програма поєднувала лекції експертів, змістовні дискусії та культурний обмін, сприяючи міжнародному навчанню та солідарності між учасниками. Спільна робота в межах школи завершиться підготовкою спільної публікації, яка невдовзі вийде друком.

[Детальніше читайте на сторінці новин Free Ac.](#)

Ідгуки студентів Літньої школи

Що для вас означає академічна свобода?

Для мене академічна свобода — це можливість вчитися, ставити запитання та ділитися ідеями без страху. Вона допомагає нам вільно мислити та розвиватися.

- Академічна свобода — це здатність викладати, навчатися й проводити дослідження без кордонів, керуючись критичним мисленням, допитливістю та глибоким відчуттям відповідальності перед суспільством.

- Це можливість вільно висловлювати себе в академічному середовищі. Вчитися без обмежень і мати право критикувати свій університет і викладачів. Мати доступ до знань і свободу на протест.

- Для мене це означає свободу досліджувати, викладати та здобувати освіту (знання). Свободу академічного обміну та поширення інформації. Інституційну автономію. Цілісність кампусу. Свободу академічного й культурного самовираження.

Можливість вільно висловлювати в університетах незручні ідеї, які можуть не вписуватися в домінуючу наративну.

Можливість висловлювати свої думки, формувати критичне мислення та здобувати знання без втручання та обмежень.

Яким був ваш досвід участі в Літній школі FreeAc?

Я повезу додому багато чудових спогадів, нових друзів і краще розуміння того, що означає академічна свобода. Літня школа також дала мені більше впевненості у тому, щоб висловлювати свої ідеї й говорити відкрито.

- Важливість захисту академічної свободи як одного з ключових стовпів процвітаючої демократії важко переоцінити. Якби я став високопосадовцем, я безумовно приділяв би пріоритетну увагу академічній свободі через різні політики, особливо у часи, коли країна переживає кризу — економічні труднощі чи навіть війну / збройний конфлікт.

- Я забираю з собою набагато більше, ніж просто знання. Літня школа дала мені глибше розуміння академічної свободи, особливо в контексті війни. Але тим, що зробило цей досвід по-справжньому цінним, були люди — натхненні, вдумливі та відкриті учасники й спікери. Я також збережу в пам'яті наші потужні дискусії, особисті історії та відчуття належності до спільноти, яка цінує освіту, свободу та солідарність.

- Мотивація відстоювати академічну свободу, демократію та дружбу

Майбутні заходи

Майбутні дослідження та заходи, заплановані на найближчі місяці.

Аналіз впливу збройного конфлікту на академічну свободу в Україні

Наразі триває дослідження з відкритих та закритих джерел «Аналіз впливу збройного конфлікту на академічну свободу в Україні», метою якого є поглиблення розуміння викликів для академічної свободи у воєнний час, а також розробка рекомендацій щодо підтримки та збереження наукового потенціалу країни, спираючись на попередній досвід членів консорціуму проєкту.

Цикл гостьових лекцій “Ukrainian Voices” триває...

У найближчі тижні відбудуться нові онлайн-лекції. Наступні з них:

- «Art Against Artillery: Cultural Resilience in Times of Crisis» — Ольга Волинська (14.10.2025)

І наступна

- «Using Science in Propaganda and Stolen Ukrainian Universities in the Russian War against Ukraine» — Олексій Пластун, Сумський державний університет (29.10.2025)

...і багато інших.

вну програму або записи попередніх лекцій можна знайти на [шій вебсторінці](#).

Скористайтеся серією семінарів в українських університетах!

Майбутній цикл воркшопів

Цикл воркшопів FreeAc продовжиться цієї осені з новими тренінгами, спеціально адаптованими до актуальних потреб української вищої освіти. Онлайн-воркшопи відкриті для студентів та адміністративно-академічного персоналу трьох українських університетів-партнерів: Сумського державного університету, Міжнародного гуманітарного університету (Одеса) та Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Academic Writing with Generative AI (24.10.2025)

Цей вебінар ознайомить студентів з основами роботи генеративного ШІ, його можливостями та обмеженнями. Учасники також обговорять вплив використання ШІ на академічне письмо й навчання, зокрема етичні, інституційні та практичні аспекти.

Hate Speech and Propaganda Online (25.11.2025)

Під час воркшопу буде представлено огляд міжнародних та європейських правових рамок щодо онлайн-вираження, а також розглянуто практичні стратегії протидії мові ненависті та пропаганді у соціальних мережах.

Воркшоп: AI in Higher Education Teaching (3 грудня 2025 року)

Цей воркшоп охопить технічні засади генеративного ШІ, наслідки його використання у сфері вищої освіти — як викладачами, так і студентами, а також ключові педагогічні аспекти й практичні поради щодо розробки політики використання ШІ в навчальних курсах.

У грудні 2025 року також буде організовано два воркшопи з психологічної підтримки для студентів та професорсько-викладацького персоналу університетів.

**Stay Tuned
for More Updates!**